

BOEKEN

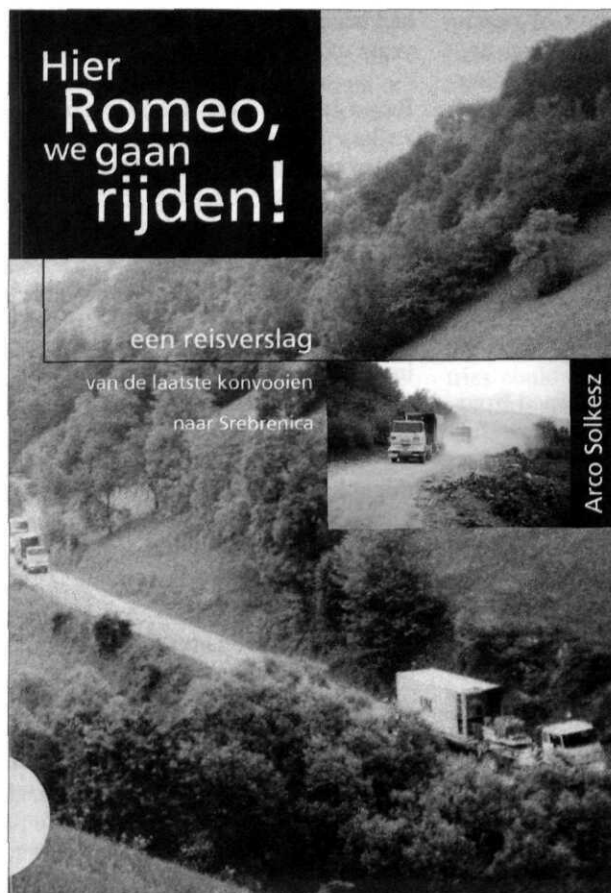
bespreking

Hier
Romeo,
we gaan
rijden!

een reisverslag

van de laatste konvooien
naar Srebrenica

Arco Solkesz

**Hier Romeo,
we gaan rijden!**

Een reisverslag van de laatste konvooien naar Srebrenica, door Arco Solkesz. 194 blz., geïll. Début, Rijswijk, 1998.

f 27,50

ISBN: 90 8023 488 5

Er zijn veel boeken geschreven over de uitzending van Nederlandse eenheden naar Bosnië-Herzegovina. Met name UNPROFOR krijgt daarbij ruimschoots aandacht, in ieder geval veel meer dan IFOR en SFOR. Deze aandacht voor UNPROFOR heeft meerdere redenen. Ten eerste realiseerde men zich tijdens UNPROFOR voor

het eerst dat er weinig gedaan is met de *lessons learned* die naar aanleiding van de uitzendingen in het kader van UNIVIL in de jaren tachtig in Libanon hadden kunnen worden getrokken. Daarom wilde men de ervaringen van UNPROFOR niet kwijtraken.

Dit te meer omdat de 'grote vijand uit het Oosten' inmiddels voor langere tijd was verdwenen en vredesmissies een belangrijker bestanddeel van het takenpakket van de krijgsmacht zouden gaan uitmaken. Ten tweede is de uitzending in het kader van UNPROFOR voor de meeste militairen indrukwekkend geweest vanwege de veelal machteloze situaties waarmee men te maken heeft gehad. En ten slotte is de val van Srebrenica een gebeurtenis die al jarenlang in de publieke belangstelling staat en waar iedereen wel een mening over heeft.

Kapitein Arco Solkesz heeft aan het rijtje boeken over UNPROFOR een boek toegevoegd. *Hier Romeo,*

we gaan rijden! gaat over de periode kort voor, tijdens en vlak na de val van Srebrenica. Het is echter niet een zoveelste analyse van wat er allemaal mis is gegaan tijdens de val van Srebrenica, maar bevat een uniek perspectief, namelijk het reilen en zeilen van logistieke eenheden die de enclave moesten bevoorraden. Solkesz doet in het boek uitvoerig verslag van drie ritten naar Srebrenica, die hij als commandant geleid heeft. Het is een zeer persoonlijk geschreven verhaal waarin de auteur uitvoerig uit de doeken doet wat er allemaal komt kijken bij het rijden van dergelijke konvooien: het soms eindeloos moeten wachten op toestemming om lading te mogen vervoeren; het frustrerende wachten bij grensovergangen; onderhandelen met allerlei functio-

narissen met onbekende intenties; omgaan met pech onderweg; contacten met de hogere leiding op het kamp en met andere eenheden onderweg; omgaan met de soms onvoorspelbare bevolking in het gebied, et cetera. Uit de ervaringen van Solkesz blijkt dat logistieke eenheden in dergelijke gebieden een zeer enerverend bestaan hebben, wanneer zij tenminste hun konvooien kunnen rijden.

Het boek bestaat uit drie hoofdstukken die elk één rit betreffen. De eerste rit werd uitgevoerd toen de Bosnische Serviërs na lange tijd hadden besloten dat de enclaves weer eens bevoorradt mochten worden. De beschrijving van deze rit maakt duidelijk hoe geïsoleerd Dutchbat in Srebrenica eigenlijk was. Pas na vele grensovergangen, vele controles en het rijden door deels vijandig en deels onherbergzaam gebied kon de enclave worden bereikt.

De tweede rit werd gereden toen de enclave al gevallen was en het nog niet duidelijk was wat er verder zou gebeuren. Deze rit laat zien hoe machteloos UNPROFOR was in Bosnisch-Servisch gebied. Het konvooi werd toegelaten tot de enclave omdat een Servische kolonel het konvooi nodig had. Op de terugweg werd het tot overmaat van ramp door een aantal bandieten overvallen, zonder dat men daar veel tegen kon doen. Met de laatste rit kwamen alle Dutchbat-militairen en een deel van het materieel terug uit de enclave.

Iedere rit wordt zeer levendig beschreven. De lezer krijgt een goed beeld van wat de auteur als commandant van uur tot uur meemaakte, welke dilemma's hij tegenkwam en welke afwegingen hij daarbij maakte. Tevens krijgt de lezer een indruk hoe de auteur over bepaalde zaken en personen dacht. Die grote openheid van de auteur maakt het boek erg prettig leesbaar, zodat het in één ruk uitgelezen kan worden.

Het boek bevat interessante waarnemingen die de lezer verder aan het denken zetten. Ik zal er enkele noemen. Een telkens weer opduikend fenomeen is de grote psychologische afstand en de daarvoor ontstane fricties tussen het bataljon, de staf en de Ops-room op het kamp enerzijds en de rijdende eenheden anderzijds.

De auteur schetst tal van situaties waarbij er door de staf ongevraagd zaken werden geregeld waar hij als uitvoerend commandant niet de minste behoefte aan had. Ook had hij meerdere malen het idee dat er opdrachten werden gegeven die niet op basis van de actuele situatie werden verstrekt. Wat hem verder stoorde in de relatie met de staf was dat mensen die zich voorheen nauwelijks met de logistieke eenheden bemoeid hadden, zich ineens wilden laten gelden toen er interessante ritten gereden zouden worden.

Deze observaties van de auteur riepen bij mij twee vragen op. Ten eerste de vraag of, en zo ja hoe, de kennelijke frictie tussen staf- en uitvoerende eenheden is op te lossen. En ten tweede de vraag hoe in een dergelijke structuur een goede vorm van opdrachtgerichte commandovoering met ruime bevoegdheden voor uitvoerende ondercommandanten kan worden ingevoerd.

De auteur merkt overigens op dat hij het zelf ook niet altijd gemakkelijk vindt om bevoegdheden te delegeren. Hij beschrijft aan de hand van een concreet voorbeeld hoeveel moeite hij had met het feit dat zijn ondercommandant een beslissing had genomen en hem van de uitkomst daarvan slechts in kennis stelde. Het ging om het terughalen van een ziekenbak om deze bij een trekker met pech achter te laten zodat radiocontact mogelijk was. Solkesz beschrijft dat zijn initiële reactie er een van weerstand was. Hij had de neiging om iets te zeggen in de trant van 'heb ik daar ook nog iets over te zeggen?' Nadat hij er even over nagedacht had, zag hij in hoe waardevol het was dat zijn personeel eigen initiatief vertoonde en dat hij dat zeker niet moest ontmoedigen. Hij beschrijft dat hij op zulke momenten ook beter in de gaten kreeg dat het bataljon omgekeerd, natuurlijk met hetzelfde probleem worstelde.

Een ander element dat telkens weer in het verhaal naar voren komt, is dat de commandant gebruik moet maken van de schat van ervaring die er binnen zijn eenheid is. De auteur geeft op een aantal punten ruiterslijk toe dat hij een minder goede beslissing had genomen als zijn sergeanten niet hadden meegedacht en hem vaak terloops wat tips aan de hand hadden

gedaan. Een zekere vorm van participatief leiderschap en willen luisteren naar je mensen, is daarbij essentieel. De vraag die in dit kader belangrijk is, is hoe jonge leidinggevers kunnen worden getraind om een goed evenwicht te vinden tussen enerzijds het tonen van initiatief en anderzijds participatie.

Wat verder opvalt is hoe eenheden zich altijd een beetje tegen elkaar afzetten. De auteur laat zich vaak in enigszins laattunkende bewoordingen uit over het gedrag van andere eenheden. Bijvoorbeeld, de mariniers die gedurende 24 uur een 'dagkamer' zonder telefoon bezet houden. Solkesz ziet het nut er niet van in. Ook de nieuwe rotatie van Dutchbat 4 die zij kruisten, wordt als een beetje 'groen' ('etalagemilitairen') beschreven, omdat zij nog gekleed gaan in correct militair tenue. Ook wordt er nogal gelachen om het feit dat deze zelfde militairen van Dutchbat 4 dagenlang bij een roadblock zijn vastgehouden. Zelfs de met de eenheid van Solkesz verwante militairen van de transporteenheden hielden er volgens hem eigenlijk rare gewoonten op na. En zo zijn er verder nog tal van voorbeelden te geven waarin andere militairen en eenheden niet zo gunstig worden beschreven. Op zich is dit een bekend fenomeen vanuit de sociale psychologie: groepen zetten zich tegen andere groepen af en krijgen daardoor een hechter band met elkaar en een positiever beeld van zichzelf. De vraag is alleen tot hoe ver dit kan gaan zonder contraproductief voor het grotere geheel te werken.

Op een aantal plaatsen is het boek ook humoristisch. Erg komisch is de beschrijving van de Franse kolonel die algeheel commandant was van het totale konvooi dat de eerste rit naar de enclaves zou maken. Deze commandant wilde op een zekere middag het weggrijden van het konvooi vanuit kamp Pleso oefenen. Ook had de Franse commandant opdracht gegeven dat niemand, maar dan ook niemand, een fototoestel mee mocht nemen. Dit zou een van de Bosnisch-Servische eisen zijn voor toelating van het konvooi. Wanneer iemand een fototoestel zou meenemen, zou dit het hele konvooi in gevaar kunnen brengen. Toen het konvooi bij een van de vele grensovergangen moest wachten,

stond diezelfde commandant echter als enige foto's te maken. En dit niet verschoonen, maar open en bloot. Kennelijk gold het verbod niet voor hemzelf. Aan Solkesz de taak zijn mensen uit te leggen dat hij het toch echt niet verkeerd begrepen had.

Hier Romeo, we gaan rijden! is om een aantal redenen de moeite waard. Ten eerste is het vanwege de beschreven categorie van logistieke militairen een zinvolle aanvulling op de vele andere boeken, die veelal op de infanterie betrekking hebben. Ten tweede is het interessant en vlot geschreven, en leest het als een roman. Ten derde zijn uit het verhaal tal van concrete situatiebeschrijvingen te destilleren die in opleidingen voor militairen kunnen worden gebruikt.

A.L.W. VOGELAAR, KMA

Mysterie 14/18

De Eerste Wereldoorlog onverklaard, door Richard Heijster. 264 blz., geïll. Lannoo, Baarn.
f 24,55
ISBN 90 2093 801 0

Richard Heijster geniet bij geïnteresseerden in de Eerste Wereldoorlog grote bekendheid door zijn historische reisgidsen. *Verdun, breuklijn der beschaving* (Elmar, 1994) en *Ieper 14/18* (Lannoo, 1998) werden door pers en publiek enthousiast onthaald. Van geheel andere orde is zijn nieuwste boek. Het is geen reisgids. Integendeel zou ik bijna willen zeggen.

Grote delen van het boek geven je eerder de suggestie maar liever niet naar de slagvelden van 14/18 af te reizen. Alsof al die doden die er zijn gevallen met rust gelaten willen worden: geen ramptoeristen s.v.p. Aan de andere kant is het tweede deel van het boek ruimschoots geïllustreerd met kaartjes die het de geïnteresseerde lezer mogelijk maken eventueel hetzelfde te voelen als degenen wier ervaringen op de voormalige slagvelden worden beschreven.

Het boek heeft mij persoonlijk dan ook dat antwoord gegeven op het gevoel dat

mij bekreep toen ik voor de eerste keer met de KMA-cadetten een bezoek bracht aan Ieper en omgeving. Een gevoel dat zich zeer moeilijk laat omschrijven, maar het best nog als 'unheimisch'.

Eenzelfde gevoel hield ik ook over aan het boek. Het is geen aanrader voor krijgs- of geschiedkundig geïnteresseerden die veldslagbeschrijvingen zoeken. Op precies dezelfde wijze geschreven als elk ander goed geschiedenisboek, met noten en bronnen, zoveel mogelijk onderbouwd en met enige afstand, laat het de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog van een andere, minder gebruikelijke kant zien. Vooral de ongrijpbare of objectief onbegrijpelijke kant. Het is daarom zeker een aanrader voor iedereen die nog worstelt met de vraag hoe de grote tragedie van 14/18 mogelijk is geweest (en daarmee met allerlei subvragen) en daar geen afdoende rationele verklaringen voor heeft kunnen vinden.

Aan de hand van (zeer oude) documenten beschrijft de auteur diverse opmerkelijke en controleerbare bronnen die zouden aantonen dat het uitbreken van de Grote Oorlog al lang van te voren zou vastliggen. Behalve die enigszins occulte verklaringen geeft de auteur ook een voorbeeld van militair anticiperend denkwerk, waaraan echter in militaire kringen in die tijd te weinig aandacht werd besteed. Het betreft het feit dat behalve Jean Bloch niemand ooit een vastgelopen strijd van twee tegenover elkaar liggende loopgraaflijnen had voorzien. In zijn zedelijke, toen nauwelijks door militairen gelezen boekwerk

La Guerre, beschreef Bloch reeds in 1889 nauwkeurig de patstelling die op het, voor die tijd, moderne slagveld zou ontstaan en hoe geen enkele van de oorlogvoerende partijen nog langer de overwinning militair kon afdwingen. Ook toont de auteur het zeer langzame leerproces van de Britse generaal Haig, die zich voor eeuwig onsterfelijk maakte door zijn uitspraak dat de mitrailleur een zwaar overschat wapen zou zijn. Nog lange tijd zou Haig zijn troepen keurig in formatie, de officieren met het zwaard voorop, de door rollen prikkeldraad beschermde Duitse mitrailleurnesten laten aanvallen. Pas toen bijna een hele generatie officieren was gesneuveld, werd die tactiek aangepast.

Bijzonder interessant ook is te lezen waardoor de 'onschendbare' Hitler mogelijk heelhuids uit de Eerste Wereldoorlog is gekomen en zo velen zo graag in zijn buurt verbleven om te overleven en de rol van een opmerkelijk amulet daarin. Even opmerkelijk is ook dat Henry Ford al in 1915 voorspelde dat het mogelijk zou worden door middel van elektrische golven onbemande vliegmachines te besturen. Behalve dit soort concrete zaken staat het boek vol met verhalen van mensen die slagvelden bezoeken en te maken krijgen met onverklaarbare en ongrijpbare verschijnselen. Ook de auteur zelf, die veelvuldig de slagvelden bezoekt is dat overkomen. Het lijkt alsof er boven de voormalige slagvelden iets magisch hangt, alsof men zich bespied voelt, alsof men niet welkom is. Maar ook tijdens de oorlog van 1914-1918 vonden volop gebeurtenissen plaats die niet weten-

schappelijk te verklaren zijn, zoals het bekende verhaal van de Engelen van Mons die de Duitse troepen in paniek op de vlucht deden slaan.

Voor al spiritueel en occult geïnteresseerden komen met het boek zeer aan hun trekken. Op nuchtere wijze draagt de auteur de overtuiging uit dat er meer is dan datgene wat we doorgaans als normaal beschouwen.

Na het lezen van *Mysterie 14/18* zou je bijna tot de conclusie komen dat een schrijver die zich zo bezighoudt met die verschrikkelijke oorlog welhaast het product moet zijn van wat in zijn boek uitgebreid aan de orde komt: Richard Heijster, een gereïncarneerde oorlogscorrespondent, eerder gesneuveld ergens in of tussen Ieper en Verdun? Al met al een boek voor bij de open haard, maar zeker niet om erin te gooien, ook al komen er nog zoveel geesten in voor. Geesten van hen die sneuvelden. Waarvoor eigenlijk? Het wellicht grootste mysterie van 14/18. In die zin is dit boek een unieke aanvulling op alle eerdere boeken over de Eerste Wereldoorlog.

drs. W.H.TH. HEIJSTER, Ikol MPSD
(geen directe familie van de auteur!)

